

Verstillen in het mysterie

PETRA GALAMA

Gedurende mijn leven, vanaf het allerprilste begin, heb ik de scheppingskracht ervaren die verborgen is in het onbegrijpelijke van het niet-horen van mijn ouders. Het is een schaduwende kracht, want hoe onvoorstelbaar is het dat mijn moeder altijd in de stilte leeft? Om te begrijpen dat mijn stem nooit resoneert in mijn moeders gehoorvlies? Dat ik geen antwoord hoorde van mijn vader omdat hij mijn vraag niet kon horen? Wanneer ze mij als kind in hun armen hielden was hun liefde zichtbaar in hun gelaat en voelbaar in de klanken. Lang duurde het totdat ik doorgrondde dat hun liefde een grondeloos verlangen in mij heeft aangesproken waar geen woorden voor zijn. *Vanuit* hun liefde en onbegrijpelijke stilte zijn *in* mij een mystieke liefdesbron en een luisteren voorbij woorden ontsloten.

Eerder heb ik vanuit autobiografisch oogpunt geschreven:

Ik ben gaan verkennen hoe ik vanuit de stilte, door op te groeien met dove ouders, het luisteren als spiritueel spoor heb blootgelegd. Mijn luisteren noem ik nu mystagogisch: begeleiding ontvangend en gevend vanuit het mysterie van wie wij zijn. Ik noem dat mysterie het onbekende eigene. Het is een mysterie omdat je onvermoede mogelijkheden in je draagt die verder reiken dan wat je al weet van jezelf. En toch zijn die mogelijkheden ten diepste van jouzelf.¹

Mijn wijze van naar binnen luisteren is uniek en zonder methode. Ik noem het 'verstillen in het mysterie'. Niemand heeft het mij geleerd. Ik ben mijn eigen mystagoog in het ont-verbergen en herkennen van mijn mystagogische ambacht. (Ont-verbergen is een nieuw woord dat trefzeker een dynamiek in de mystagogie verwoordt.) Het beluisteren van mijn ervaringen heeft me laten gewaarworden dat het mysterie als een

scheppingskracht aanwezig is in onze identiteit en verweven met de vormende en schaduwende krachten in onze autobiografie.

Het mysterie van een mens in het heelal

Als docent mystagogie vraag ik mijn studenten naar hun persoonlijke begeleidingsvraag om te ontdekken wat hún eigenheid is. Ik moedig aan hun mensvisie te expliciteren én autobiografisch te verkennen hoe hun unieke instrumentarium van begeleiderschap zich aan het vormen is. In het begeleiden van zichzelf leren ze mystagoog te zijn en de grondeloosheid in een ieders spirituele en mystieke identiteit gewaar te worden.

Weinig mensen hebben over het ambacht van de mystagogie gehoord. Mystagogie beoogt het verdiepen van vertrouwen op een begeleiding (agogie) *vanuit en in* een ieders mysterie. In het luisteren naar het levensverhaal beluistert een mystagoog hoe het mysterie zich wil ontsluiten in iemands identiteit en zelfbewustzijn.²

Onze spirituele identiteit wordt overschaduwed door wetenschappelijke, medische en psychologische visies op de mens. Ook geschiedenis en journalistiek overschaduwen een innerlijk ervaren van een diep mysterie. Kijken we naar het journaal of zijn we in een hospitaal dan kunnen we amper geloven in het onvermoede andere bewustzijn als grondstof van het heelal. Dit maakt inzichtelijk waar de betekenis van het woord ‘mystificeren’, wat ‘misleiden’ betekent, vandaan komt: volgens het rationele bewustzijn creëert een mystiek bewustzijn slechts illusies en dromen. Ons rationele bewustzijn is te beperkt om ons mystieke bewustzijn te bevatten. Dat verheldert hoe de angst om misleid te worden zo diep in ons bewustzijn ingeprent is: wat als het mysterie niet waar is?

Het ont-verbergen van het mysterie is niet alleen wezenlijk om je unieke identiteit als mystagoog bloot te leggen. Ook in wetenschap en kunst is het onontbeerlijk om het rationele bewustzijn te openen tot een visionair en profetisch bewustzijn, wil het mysterie in de grondstof van het heelal zich aan ons tonen. Carl Jung wist: ‘Wie naar buiten kijkt droomt, wie naar binnen schouwt ontwaakt.’ Dit inspireerde fotograaf Jimmy Nelson om het mysterie in de mensheid te zien.³ Jan van IJken maakt in fotografische opnamen de ontwikkeling van een eikel tot een salamander zichtbaar.⁴ En de verslaggeving van sterrenkundige Heino Falcke over het telescopisch-fotografisch onderzoek van het zwarte gat in ons heelal klinkt als een mystieke tekst.⁵

Intuïtie en het juiste fotografische instrumentarium geven wetenschappers de visie om voorbij het zichtbare in de mens en in het heelal te schouwen en een goddelijke grondslag te ervaren. Zo is ook een mystagoog afgestemd op de intuïtie in aanvaarding van het mysterie om zichtbaar te maken wat niet gezien kan worden. Een mystagoog luistert met innerlijke zintuigen, en enkel de tijd is ons fotografisch instrument dat zichtbaar maakt hoe het mysterie ons aan het licht wil brengen.

Grondeloze duisternis in onze identiteit

Mijn persoonlijke ervaring en docentschap hebben inzichtelijk gemaakt dat wanneer het geboortevlies van een spiritueel bewustzijn zich wil openen, terwijl de betekenisgeving eraan nog ontbreekt, er een eenzame levensweg kan ontstaan in het opdelen van onze identiteit. Zonder dat te vermoeden gaan sommige mensen een mystieke weg. We begrijpen niet wat er gebeurt wanneer we onze mystieke identiteit gewaarworden en afdalen in een grondeloze grond van het mysterie, in een niet-weten hoe te leven zonder houvast. Spirituele bewustwording gaat immers voorbij het bekende. Bovendien komen we onze schaduwkanten tegen. Als we woordeloos zijn voor wat in de diepte in ons innerlijk gevoeld wordt, blijft onze innerlijke schaduw ons terneerdrukken. Emoties worden dan niet met onze innerlijke zintuigen doorvoeld als een intelligente kracht. Onbewust willen we in het verlangen meebewegen om ons te ont-verbergen en in het licht te komen. Maar wanneer we onszelf niet begrijpen, leren we onszelf te verbergen.

In reflectie op de betekenisgeving van mystiek in zijn autobiografie, schreef een van mijn studenten over de verheldering van een schaduwrijke weg. Citaten hieruit zijn met zijn toestemming in het onderstaande weergegeven. Ze maken inzichtelijk wat de studie van mystagogie voor iemand kan betekenen:

Ik heb er lang over gedaan om te beseffen wat het was, meer dan veertig jaar. Het was een zeer donkere eenzame weg en geestelijke afdaling om daar te komen, een weg naar de donkere krochten van mijn ziel waar duisternis heerste, voorafgegaan door periodes van volkomen verlatenheid. Ik heb een éénheidservaring gehad besef ik nu pas, het was een moment waarin mijn ziel samensmolt met zo'n pure liefde die ik niet omschrijven kan en mijn verstand ver te boven gaat, maar waar ik uiteindelijk onbewust zo naar verlangde en naar op zoek was. Ik kon niet aan mijzelf uitleggen wat er was gebeurd, maar de nood dreef mij om verder te gaan, nog dieper, nog donkerder. Langzaam begint nu ook door te dringen dat die moeilijke, mysterieuze grondeloosheid er de grond zelf van is geweest. Geen gids die mij begeleidde, en ontzettend bang was ik om te verdwalen.⁶

Het lezen en duiden van mystieke teksten geeft mijn studenten een perspectief om vertrouwd te raken met hun innerlijk en het onbekende van de mystieke weg niet te schuwen. Ons ont-verbergen is een onbekende ervaring, die angst en verwarring geeft. Wanneer we hopen de grond bereikt te hebben en houvast te vinden, blijkt er zich nog meer diepte te willen tonen. In het ons verbergen zijn we er immers ook goed in geworden onszelf te onderschatten. We onderschatten onze eigenheid. Onze eigenheid heeft zich gevormd in de scheppende en schaduwende krachten van onze autobiografie en wordt ervaren in een ont-verbergen van onszelf waarbij de grond van onze identiteit dieper reikt dan we van onszelf weten. Zij toont zich als grondeloos. Wanneer we de

duisternis ont-verbergen, ontdekken we van nature een wijze van meebewegen met onszelf en ons mysterie. Onze duisternis hoeft niet verborgen te worden of tot zwijgen gebracht, maar wil in stilte gehoord zijn omdat zij ongekende aspecten van onze identiteit in zich draagt.

Mystieke teksten geven woorden voorbij woorden aan de waardevolle eigenheid in ieder mens, het toelaten van jouw vraag, in het duister gaan, van nature gehecht zijn in God, stilte in het rustig aan onszelf laten gebeuren. Een rups weet zichzelf los te laten om te ontpoppen tot een vlinder. Een spin weet een web te weven in het meebewegen met de wind. Ons DNA is de intieme wijsheid waarin we stuiten op het onbegrijpelijke van oorsprong en bestemming. Wat is de oorsprong van dit weten en meebewegen? Deze vraag stel ik mijn studenten. In mijn stille rust ervaren mijn studenten ook in zichzelf verstillen om naar binnen te luisteren voorbij woorden en gedachten. Onze innerlijke zintuigen stemmen zich in stilte af om te luisteren naar onze verborgen intelligentie. Een intelligente scheppingskracht die aanwezig is in ons lichaam, onze emoties, onze schaduw, ons verlangen, ons bewustzijn en in het heelal.

Ik heb die afgrondelijk diepte ervaren en beleefd als één grote duisternis in de zoektocht naar wie ik werkelijk ben, en mijn diepste 'zelf'. Daar had ik God voor nodig, dat kon ik niet alleen, kan ik nu zeggen. Diep van binnen wist ik dat, maar ik kon er niet bij en op het moment dat ik me daar bevond heb ik het ook niet zo ervaren. In het zoeken van stilte en eenzaamheid, die voor mij nu zo belangrijk zijn geworden, heb ik mogen ervaren wat zich langzaam liet kennen. Verlangen om te luisteren vanuit stilte, die ook mij vertrouwd is geworden, mijn gevoelens te kunnen beschouwen met mijn innerlijke zintuigen. Nu kan ik zeggen dat mij ongekende wijsheid is geschonken, door het gaan van nieuwe onbekende wegen. Zoekend naar wie ik ten diepste ben en uiteindelijk de bevrijding door te weten dat ik geliefd ben.⁷

Het mysterie is als intelligentie aanwezig in de energie van ons unieke lichaam, onze unieke emoties, verlangens, verstand en bekwaamheden. In het beluisteren van en ons toevertrouwen aan die innerlijke intelligentie bewegen we mee met een wijsheid die oorsprong is van het weefsel van het heelal. Een wijsheid die ons dieper kent dan wij onszelf kennen. Een wijsheid die geen ander oordeel over ons heeft dan ons lief te hebben in wie wij zijn en mogen worden.

Verstillen in het mysterie

Studie van de mystagogie laat mijn studenten begrijpen en woorden vinden voor wat zich in hen aan het voltrekken is als zij een mystiek bewustzijn in hun leven gewaar worden. Een bewustzijn waarvan zij aanvankelijk geen enkel vermoeden hadden of nog

niet weten hoe dat te verinnerlijken in hun identiteit en professionaliteit. Ze voelen zich begrepen in zowel de mooie uitdagingen en de zoekende bewegingen, als ook in de duisternissen, onzekerheden en angsten die zij tegenkomen in zichzelf en op hun levensweg. Vanuit hun eigenheid durven zij zichtbaar te worden en in relatie te treden met mensen om hen heen.

Verstillen in het mysterie laat ons minder eenzaam zijn. De resonantieruimte van de innerlijke zintuigen laat het mysterie gewaar worden als een wijze en liefdevolle begeleider op de levensweg.⁸ We beluisteren een innerlijke levenspartner die ons ten diepste liefheeft en met wiens wijsheid we ons verbinden.

Petra Galama (1969) is gepromoveerd op de mystagogie in het visioen van Julianne van Norwich en schrijft een boek waarin hedendaagse ervaringen en zingeving geduid worden vanuit visionaire mystagogie. Zij geeft individuele begeleiding en mystagogische trainingen via SpiritWijs en is docent aan de opleidingen Geestelijke Begeleiding aan de Protestantse Theologische Universiteit en de Academie voor Geesteswetenschappen. (galama@spiritwijs.eu en spiritwijs.eu)

¹ Petra Galama, 'Het onbekende eigene', in: *Spelen met grenzen, over contrastervaringen*, Utrecht 2018, 86-93, en ingekort als: 'Hoe luister je?', in: *Werken aan de ziel: 37 wonderen van geestelijke begeleiding*, Baarn 2021, 25-28.

² Over verschillende vormen van bewustzijn, zie William James, geciteerd in Tjeu van den Berk, *Mystagogie: Inwijding in het symbolisch bewustzijn*, Zoetermeer 1999, 9.

³ Jimmy Nelson, *Homage to Humanity*, New York 2018.

⁴ Jan van IJken, *Becoming*. <https://www.gids.tv/video/37602/dwdd-gemist-jan-van-ijken-over-zijn-virale-natuurfilm>.

⁵ Heino Falcke, 'Sterrenkundigen laten het onmogelijke zien: een zwart gat', in: *Trouw*, 10 april 2019 en: 'Man van het zwarte gat: 'God is het begin en het eind'', in: *NRC*, 19 april 2019.

⁶ Peter Rouw, reflectieverslagen in het kader van colleges mystagogie aan de opleiding Geestelijke Begeleiding aan de Academie voor Geesteswetenschappen te Utrecht.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Petra Galama, 'Voeling krijgen met mijn diepste zelf', in: *Remonstrantse preken (en wat wij er aan hebben om iets vrijer te worden)*, Utrecht 2016, 42-44.